

adéu, galan terra, adéu --- / Puigbó, Querrubí, Moreda / ---», així la versió B, mentre que la versió A portava «Ay terra d'Aranyonet / per anar ---», si bé a Millà i F. li ho donaren deformat en *Avinyonet* (Romllo, 364) però totes aquestes localitats són juntes entre Gombrèn i Sant Jaume de Frontanyà, on es troba l'esglesiola i veïnat d'Aranyonet, dalt de la Serra de Merolla, collectiu d'aranyó en -ĒTUM, el nom del qual ja figura com *Araionedo* en un doc. de 982, i *Aranionedo* el 1011 (Alsius, *Nomencl.*, 238). Flordeneu tenia «sos ulls d'aranyó y son front de llliri / ennuvolats en boyres de tristesa» (*Canigó*, cant x).

Avui la difusió d'aquest nom és amplíssima, en totes les terres de la llengua (val. *aranyoner*, Cavanilles, *Observ.* II, 331; cat. or. *aranyó*, *CostMancom.* I, s. v.). Dono juntament, sense entretenir-me a fer la separació (evident), els llocs on he sentit la forma normal, *aranyó*, *aranyoner*, del nom de la fruiteta i de l'arbut: Opol, Vingrau, Estagell, Ralleu,¹ Conat, Beders, Riu del Pendís, Cardós i Vall Ferrera, Braní, Aiguabella, Sant Bartomeu del Grau, Muntanyola, Espinelves (1935-1960). A Ribagorça i entrant ja per Aragó: *aranyon* a Llaguarres i a Benasc,² *arañonera* Bielsa («aroto»), *arañonero* a Linàs i a Panticosa, *arañons* a Echo (1965-6). A les muntanyes de Prades s'anomena *garanyó* el fruit i *garranyoner* l'arbut (Joan Sales V.); però la forma *aranyó* reprèn de ple des de l'Ebre, i ja cap a Morella tinc *arañons* a Castellfort, *arañoné* a Ares del Maestre (1961); de nou a l'extrem Sud: *arañoners* a Bocairent i a la Vall de Guadalest (Benimantell, 1963);³ *AlcM* assenyala encara *arañó* per dins de Mallorca (Petra, Lluçmajor).

Però a molts rodals esparsos resta una forma més conservadora. Ja a Arcavell, a l'entrada d'Andorra, vaig sentir *agregón* (1936) i *grayoné* com a nom de l'«arç» se'm va fer trobadís de nou en els Ports de Morella (Fredes, el Boixar, 1961); més curiós és encara de veure que una forma així ha deixat rastre a Mallorca: *agranyó*, *agranyoner*, a Campos (*AlcM*), «que dins la verda bardissa / maduren ja els *garanyons*», Guasp (*IdOr.* IX, 107), *garanyoner* fou usat també per AMAlcover en les seves *Rond.* i segons *AlcM* s'usa també a Petra, Vilafranca de Bonany, Ariany i fins a Bunyola, *garanyons* en aquelles dues poblacions. Ara bé és una forma estesa en llengua d'oc: *grayún* i *grayú* o *grayúera* a tota o quasi tota la Vall d'Arán (Cor., *VocAr.*, 44), gascó *agragnoú* o *aragnoú* (Rohlf's, *Le Gc.*, § 90, p. 34), *agragnoè* (Pallay), alt-lldg. *agragnous* «sorte de prunelle sauvage, très âpre» (a LezinHà, *RLR* LXVI, 14); i reapareix encara a l'extrem occidental aragonès: Ansó *gríñón*.⁴ Abans ja hem dit que a les muntanyes de Prades se sent *garranyó* i *garranyoner*. No crec que hi hagi transposició consonàntica *agr-* > *gar-*, però sí reducció inicial *agr-* > *gr-* i potser pertot on avui tenim *gar-* o *garr-*, com sigui que l'anaptixi *g(a)r-* era fàcil en tota terra ibèrica i fatal pertot on intervingué l'àrab (cf. *Granata*, -ada > àr. *Garnata*, *Fraga* > àr. *Faraga*, *França* > *Afranğ* o *Faranğ*).

L'etimologia cèltica del mot és coneguda des de l'article de 1907 de M-Lübke, *ZRPb.* xxxi, 586-7 i la nota de Schuchardt de 1906 (*BhZRPb.* VI, 11), que van assenyalar alhora el seu parentiu amb l'irl. ant. *airne* i el kymri *eirinen*, tots dos 'pruna', i alhora amb el basc *aran*, nom de la pruna en aquesta llengua. Partint de les formes romàniques M-Lübke suposava que la base cèltica fos *ARANIO. Ja Jud (*ASNSL* cxxiv, 94) féu notar que les formes del cèltic insular pressuposaven un consonantisme amb -GR-, alguna cosa com *AGRINA; Kleinhans (ibid., p. 358) ho ratificà, precisant que la forma irlandesa suposava *AGRĪN-.

Les formes romàniques que aplego són precioses, doncs, com a confirmació de l'etimologia cèltica: és fàcil de comprendre que en gran part hi hagué en romànic i en basc una reducció fonètica com la de l'it. *nero* NIGRUM (cat. *Montner*) i del cat. i oc. *flairar*, port. *cheirar* FLAGARE; car ací s'explica una ulterior reducció *arañon-* > *aranjon-* seguint una altra i; cal sospitar que també *agrunhu* 'pruna' a la Serra de Gata (Fink, *VKR* II, 1929, 84) resulti d'una regressió d'*agrunhon, perquè si bé en els parlars portuguesos té molta més extensió la forma *abrunho*, que hom sol explicar per PRUNA o *PRUNIONE (cat. *prunyó*), ni la *a-* ni la *-br-* tenen bona explicació fonètica amb aquesta base llatina, i més raonable sembla admetre que *prunhōes* es vagi canviar en *abrunhōes*, *abrunhos*, per un encreuament romano-cèltic dels dos mots.

D'altra banda un important mot provençal, que hom negligeix i Mistral usa en totes les seves obres, traduint-lo «prunelle»: «i code, que la Crau n'és pleno, / coume un bouissoun de sis *agreno*», *Mireio* v, 3.5; «d'*agréno* e d'arabouso e de cuèrni», *Calendau* III, 34.7; «coume un flo(c) d'*agreno*» 'comme un tas de prunelles' junt amb el collectiu o nom de l'arbrèt: «e la fleiour de la genèsto, / de l'aubespín, de l'*agrenàs* / fai trefoulí ---», *Nerto* IV, 155; III, 549.

Altrament hi hagué formes amb l'oclusiva encara més clarament conservada. Car al Pont de Suert i a les Valls de Boí i de Barravés senceres (ho anoto al Pont, Vilaller, Boí, Taüll, 1957-1962; Krüger, *Hochpyr.* A, I, 53, hi afegeix Senet i Durro) diuen *arañgóns*, i a l'aragonès de la Vall de Gistau (Plan, Gistaín, *BDC* xxiv, 160) *arangón*, i aquesta forma es devia estendre altre temps fins a l'Ebre o més enllà per Aragó o terres veïnes de l'Ullastret, car és sens dubte la que Abendjöldjol (fi S. x) representa com a *aranqún*.⁵ Em sembla clar que ací tenim el resultat d'una metàtesi molt antiga de AGRANJONE en *AJRANGONE.

Pel que fa a la forma basca, també Mitxelena està d'acord amb la tesi cèltica acceptada per Schuchardt, M-L. i Rohlf's;⁶ però jo hi afegiria que si bé *aran* 'pruna' és forma molt estesa en els dialectes bascos (almenys des de la Sule fins a Guipúscoa i Alaba) hi ha *okaran* en el basc biscaí (Lz. Mendizábal, *La Le. Vasca*, 168), i aquest pot sortir d'un *akran/*okran anterior, amb pas de *gr* a *kr* (cf. biscaí *kresal* = guip. *gezal* 'salnitre, aigua salitrosa, salmorra', probable-